

ΚΥΡΙΑΚΗ 14 ΙΟΥΛΙΟΥ
ώρα 9.30 μ.μ.

"ΟΡΝΙΘΕΣ"

Αριστοφάνη

Μετάφραση: ΓΙΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΕΡΗΣ
Σκηνοθεσία: ΝΙΚΟΣ ΑΡΜΑΟΣ
Σκηνικά - Κοστούμια: ΑΓΓΕΛΟΣ ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ
Μουσική: ΠΛΑΤΩΝ ΑΝΔΡΙΤΣΑΚΗΣ
Χορογραφίες: ΜΑΡΙΑ ΓΚΟΥΤΗ

ΔΙΑΝΟΜΗ

ΕΥΕΛΠΙΔΗΣ: Διονύσης Βούλτσος
ΠΕΙΣΘΕΤΑΙΡΟΣ: Φούλης Μπουντούρογλου
ΥΠΗΡΕΤΗΣ ΕΠΟΠΑ: Κώστας Δαμάκης
ΕΠΟΠΑΣ: Άγγελος Παπαδημητρίου
ΧΟΡΟΣ ΠΟΥΛΙΩΝ: Ηλέκτρα Γεννατά, Κατερίνα Γιαμαλή,
Κατερίνα Μανωλέα, Κατερίνα Παρίση,
Ελένη Σερμέα, Ανθή Τσαγκαλίδου,
Τάνια Χατζάρα
ΙΕΡΕΑΣ: Κώστας Δαμάκης
ΠΟΙΗΤΗΣ: Γιάννης Στόλλας
ΧΡΗΣΜΟΛΟΓΟΣ: Κώστας Δαμάκης
ΜΕΤΩΝΑΣ: Νίκος Γκέκας
ΨΗΦΙΣΜΑΤΟΠΩΛΗΣ: Θανάσης Βλαβιανός
ΙΡΙΣ: Κατερίνα Μανωλέα
ΚΗΡΥΚΑΣ: Περικλής Βασιλόπουλος
ΠΑΤΡΟΚΤΟΝΟΣ: Γιάννης Στόλλας
ΚΙΝΗΣΙΑΣ: Νίκος Γκέκας
ΣΥΚΟΦΑΝΤΗΣ: Περικλής Βασιλόπουλος
ΠΡΟΜΗΘΕΑΣ: Θανάσης Βλαβιανός
ΠΟΣΕΙΔΩΝΑΣ: Διονύσης Βούλτσος
ΤΡΙΒΑΛΛΟΣ: Περικλής Βασιλόπουλος
ΗΡΑΚΛΗΣ: Γιάννης Στόλλας

Η άρνηση της ανούσιας, βαριάς, συχνά αγχοτικής καθημερινότητας, μας στρέφει προς τους δρόμους του ονείρου. Κι όταν αρχίσουμε να βαδίζουμε σ' αυτούς άλλοτε ταξιδεύουμε σε μακρινούς ωκεανούς κι άλλοτε θεμελιώνουμε πολιτείες στα σύννεφα, οι οποίες θα μας οδηγήσουν κάποτε στις ουτοπικές οάσεις. Οι ανερχόμενοι σ' αυτές φαύλοι, οι επιτήδειοι επισκέπτες θα προσπαθήσουν να αλλάξουν το σκηνικό και να ροκανίσουν τα θεμέλια της νεοπαγούς μας πόλης. Τότε μια μεγάλη γιορτή, ένας γάμος μπορεί να σώσει τη νεοπολιτεία αφού όλοι, φίλοι κι εχθροί, πετούμενα κι άνθρωποι, γύρω από το τραπέζι της γιορτής θα ξαναβρούν τους ονειρικούς συνδαιτημόνες τους κάτω από τους ήχους της μουσικής.

Κάτω από την Ακρόπολη των Αθηνών, μεταξύ των χρόνων 450-444, στο δήμο Κυδαθηναίων της Πανδιονίδος φυλής, ένας πολίτης ονόματι Φίλιππος γέννησε ένα γιό. Αριστοφάνης το όνομά του, κι έμελλε να γίνει "πρύτανις" της φυλής του κάποτε και της κωμωδίας παντοτινά. Μήπως, όμως, πιο αληθινό από τα ιστορικοβιογραφικά στοιχεία θα ήταν εάν λέγαμε ότι η γέννηση του Αριστοφάνη υπήρξε μια "μεταμόρφωση", μια δυαδική "εξανθρώπιση" των δύο αντιθέτων που κυοφόρησαν και μνημείωσαν το αρχαίο ελληνικό δράμα - του διονυσιακού και απολλώνειου πνεύματος; Μάλλον περί αυτού θα επρόκειτο, αφού η ποίηση του Αριστοφάνη δεν είναι παρά η κωμική όψη της τραγωδίας της εποχής του, πάνω στην οποία στηρίζεται η κωμωδία... της τραγωδίας κάθε εποχής, κάθε κοινωνίας. Νυν και αεί. Κάτω απ' τη μάσκα κάθε κωμωδίας του κρύβεται ένα δράμα. Κάτω απ' το γέλιο της το δάκρυ. Κάτω από τον καγχασμό της η μελαγχολία. Κάτω από τη λυτρωτική σάτιρά της η αλυτρωτική σύγκρουση. Κάτω από την υπαρκτή πραγματικότητα το όραμα - "ουτοπία" το αποκαλούν ορισμένοι - για μια άλλη "ιδανική πολιτεία" των ανθρώπων.

Ο Διόνυσος κι ο Απόλλωνας, λοιπόν, μαζί οδήγησαν την ποίηση του Αριστοφάνη στους "Όρνιθες". Η πίκρα της πραγματικότητας κι η γλύκα του οράματος. Ήταν στα 414, που ο Αριστοφάνης παρουσίασε στα Μεγάλα Διονύσια τους "Όρνιθες" (β' βραβείο). Ήταν η επόμενη χρονιά της - δραματικής έκβασης - Σικελικής εκστρατείας. Είχαν περάσει 17 χρόνια από την έναρξη του εμφύλιου Πελοποννησιακού Πολέμου και 16 από τον - τραγικού απολογισμού σε ανθρώπινες ζωές και στην πορεία του πολέμου - λοιμό που έπληξε την Αθηναϊκή Δημοκρατία. Ο πόλεμος μαινόταν. Το ίδιο κι η σύγκρουση του Αριστοφάνη με τον Κλέωνα. Η Αθήνα καταστρεφόταν ως καθεστώς και πόλη. Κι ο πόλεμος - κάθε πόλεμος παράλογος - κάνει τον καθημερινό βίο αβίωτο. Αναγκαία, λοιπόν, η φυγή απ' αυτόν μέσω της ποίησης. Της ποίησης της πραγματικότητας και της φαντασίας. Του ρεαλισμού και υπερεαλισμού. Της κοινωνικής σάτιρας και του φιλοσοφικού στοχασμού.

Έτσι ο Αριστοφάνης, "ακόλουθος" του Διόνυσου μα και "δαφνοστεφανωμένος" από τον λυρικό Απόλλωνα, πολλά χρόνια πριν την "Πολιτεία" του Πλάτωνα, με τους θαυματουργικούς του "Όρνιθες" οραματίζεται και "οικοδομεί" - με επίγνωση των δυσκολιών αλλά και της δύναμης του διαχρονικού οράματος του ανθρώπου για μια άλλη κοινωνία - τη Νεφελοκοκκυγία. Την πολιτεία των Πουλιών - συμβόλων της ελευθερίας ως έμφυτης ανάγκης του ανθρώπου για δικαιοσύνη και ισότητα. Για ειρηνική ζωή, σε αρμονία με τη φύση και όλα τα πλάσματά της.

Ο Πεισθέταιρος και ο Ευελπίδης (συμβολικά και τα ονόματά τους), δύο Αθηναίοι πολίτες απηυδισμένοι από την πόλη τους, αναζητούν έναν τόπο να ζήσουν ήσυχα και ειρηνικά. Φθάνουν στο "σπίτι" του Τηρέα, άλλοτε ανθρώπου, που είναι πλέον Τσαλαπετεινός στο γένος των Πουλιών. Οι δύο πολίτες - αν και όχι απαλλαγμένοι αρχικά από τη γήνιή τους πονηριά για να πετύχουν το σκοπό τους - σμίγουν με τα άδοξα πουλιά και μαζί τους αρχίζουν να χτίζουν τη Νεφελοκοκκυγία. Μια "πολιτεία ακηδεμόνευτη από "θεούς" και "δαίμονες". Πριν τελειώσουν και στεριώσουν το έργο τους, εισβάλλουν κάθε λογής πανούργοι, της γης και του ουρανού. Υποκριτές, εκμεταλλευτές, διαφθορείς, καταστροφείς, παράσιτα, του επί της γης ανθρώπινου βίου. Δούλοι στους δυνατούς, τυραννικοί στους αδυνάτους. Φορείς και όργανα υποταγής και θυσίας του ανθρώπου σε μια "μοίρα" με "θεόθεν" εντολές για συμφέροντα ανθρώπων.

Ρεαλιστής, πολιτικός, διαλεκτικός εντέλει ο Αριστοφάνης, ξέρεi - κι αυτό δραματουργεί - ότι για την υπεράσπιση μιας τέτοιας πολιτείας μπορεί να χρειαστεί και σύγκρουση. Εφόρμηση των Πουλιών στους δόλιους και εκδίδωξή τους. Αφαίρεση της εξουσίας από τους "Όλύμπιους" και κατάκτησή της από τα Πουλιά. Ο σκοπός τους αγιάζει και τα μέσα. Σύμμαχο και σύμβουλο στο σκοπό τους, βάζει συνειδητά ο Αριστοφάνης της αντίστασης και της προόδου. Τον τυραννισμένο απ' το σκοταδισμό "θεάνθρωπο" Προμηθέα. Τον νικητή ήρωα του "φωτός". Με προμηθεϊκό "φως" ο Πεισθέταιρος θα κατακτήσει τη "Βασιλεία". Με προμηθεϊκό "φως" θα υλοποιηθεί το όραμα, όπως αλληγορικά θα λέει στους αιώνες ο παντοτινός Αριστοφάνης.

Ποιητής ενός θεάτρου πανάρχαιου και βαθύτατα λαϊκού, που μέσα από την εποχή του αφουγκράστηκε όλες τις εποχές. Με τους μύθους του δεν καυτηρίασε μόνο τα στραβά κι ανάποδα της κοινωνίας του. Το δόλο, τα άνομα συμφέροντα και τον πόλεμο στον καιρό του. Μυθολόγησε για τα κακά μελλούμενα, αν δεν πολεμηθεί ο δόλος, το συμφέρον και ο πόλεμος κάθε "Κλέωνα". Κάθε δημαγωγού και "τεχνουργού" της ανθρώπινης δυστυχίας. Ιδιαίτερα της δυστυχίας που γεννά ο πόλεμος ο επεκτατικός ή αδελφοκτόνος. Αν το άραμα μιας "Νεφελοκοκκυγίας" δεν το ενστερνισθεί βαθιά, δεν το υπερασπισθεί σθεναρά, και δεν το υλοποιήσει, αμετάκλητα, η ανθρώπινη κοινωνία. Μόνον έτσι θα παραμείνει "ουτοπία", αποκύημα της φαινής ποίησης του Αριστοφάνη, "Νεφελοκοκκυγία" η πολιτεία των "Όρνιθων" του.

Μόνο ένας μεγάλος ποιητής σαν τον Αριστοφάνη μπορεί να συνθέσει τόσο θαυμαστά το ρεαλισμό με τον υπερεαλισμό. Την πραγματικότητα με τη φαντασία. Την καθημερινότητα με την ποιητική του ονείρου. Την αλήθεια με την αλληγορία, ώστε να εμφυτεύσει το όραμα μέσ' την ψυχή του θεατή του. Μπορεί με έναν μη ανθρωπόμορφο χορό, όπως των Πουλιών στους "Όρνιθες" να ταυτισθεί ατομικά και συλλογικά ο θεατής και να "πετάξει" με τα φτερά τους στον "κόσμο" του οράματος; Μπορεί. Αυτό απέδειξε ο Αριστοφάνης. Και το πέτυχε με την άμεση, λαϊκή "λαλέουσα" πηγή της γλώσσας. Με την οργιαστική μυθολογία του. Με την πολιτική του τόλμη, σε καιρούς που δολοφονούσαν τη ζωή και το όνειρο. Με την αριστοτεχνική αλληλουχία των κωμικών σκηνών και λυρικών χορικών. Με το "αιθέριο" (αιωρούμενο ακόμη) όραμά του, που όπως οι "Όρνιθες" (όρνις-πουλί-ια) θα παραμείνει "εις αιώνος άριστος" για τον άνθρωπο.